

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Педагогічний інститут
Кафедра дошкільної освіти

«**ЗАТВЕРДЖУЮ**»
Проректор
з науково-методичної
та навчальної роботи
О.Б. Жильцов
« _____ » 2018 року

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

ОСНОВИ ПРИРОДОЗНАВСТВА З МЕТОДИКОЮ

Напрямок підготовки 012 Дошкільна освіта
ОР перший (бакалаврський)
(на базі загальної середньої освіти)

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Ідентифікаційний код 02136554
Начальник відділу
моніторингу якості освіти
Програма № 1484/18
Жильцов
(підпис) (прізвище, ініціали)
« _____ » 2018 р.

Київ-2018

УДК 373:372.
ББК 74.147

Основи природознавства з методикою: роб. прог. навч. дисцип. на IV, V семестр [для студентів напряму підготовки 6.010101 Дошкільна освіта, ОР перший (бакалаврський) (на базі загальної середньої освіти) / уклад. О.А.Половіна, В.М. Вертугіна – Київський університет імені Бориса Грінченка, 2017 - 33 с.

Розробники:

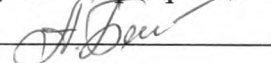
Половіна Олена Анатоліївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка

Вертугіна Валентина Миколаївна, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри дошкільної освіти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка

Робоча програма обговорена і схвалена засіданням кафедри дошкільної освіти

Протокол № 2 від «05» вересня 2018 року

Завідувач кафедри дошкільної освіти

Г.В.Беленька

Заступник директора з науково-методичної та навчальної роботи

М.А. Машовець

Години звірені з РНП, структура типова

© КУ імені Бориса Грінченка, 2018 рік

© Педагогічний інститут, 2018 рік

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	5
Структура програми навчальної дисципліни	
I. Опис предмета навчальної дисципліни	7
II. Тематичний план навчальної дисципліни	8
III. Програма	
<i>Змістовий модуль I. Теоретичні засади формування природничо-екологічної компетенції дітей дошкільного віку</i>	10
<i>Змістовий модуль II. Еколого-розвивальне середовище закладу дошкільної освіти</i>	11
<i>Змістовий модуль III. Методи формування природничо-екологічної компетенції дітей дошкільного віку</i>	13
<i>Змістовий модуль IV. Форми організації природничо-екологічної діяльності дітей дошкільного віку</i>	15
<i>Змістовий модуль V. Особливості організації роботи з формування природничо-екологічної компетенції дітей дошкільного віку</i>	16
IV. Навчально-методична карта дисципліни «Основи природознавства з методикою»	18
V. Плани семінарських занять	20
VI. Завдання для самостійної роботи	27
Карта самостійної роботи	29
VII. Система поточного та підсумкового контролю	31
VIII Методи навчання	35
IX. Методичне забезпечення курсу	35
X. Рекомендована література	
Основна	36
Додаткова	36

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Робоча навчальна програма з дисципліни «Основи природознавства з методикою» є нормативним документом КУ імені Бориса Грінченка, який розроблено кафедрою дошкільної освіти на основі освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів відповідно до навчального плану для всіх спеціальностей денної форми навчання.

Програму розроблено з урахуванням рекомендацій МОН України (лист №1/9-736 від 06.12.2007 р.) «Про Перелік напрямів (спеціальностей) та їх поєднання з додатковими спеціальностями і спеціалізаціями для підготовки педагогічних працівників за освітньо-кваліфікаційними рівнями бакалавра, спеціаліста, магістра».

Робочу навчальну програму укладено згідно з вимогами кредитно-трансферної системи організації навчання. Програма визначає обсяги знань, які повинен опанувати бакалавр відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики, алгоритму вивчення навчального матеріалу дисципліни «Основи природознавства з методикою», необхідне методичне забезпечення, складові та технологію оцінювання навчальних досягнень студентів.

Навчальний матеріал дисципліни «Основи природознавства з методикою» ґрунтується на класичних та сучасних наукових дослідженнях у галузі «Екологія», «Психологія», «Педагогіка», «Медицина» та є складовою частиною дисциплін психолого-педагогічного циклу нормативного блоку. Її вивчення передбачає розв'язання низки завдань фундаментальної професійної підготовки фахівців вищої кваліфікації, зокрема: формування природничо-екологічної компетентності та підвищення рівня екологічної свідомості майбутнього вихователя; професійна підготовка висококваліфікованих і конкурентоспроможних фахівців у галузі дошкільної освіти відповідно до вітчизняних та європейських стандартів; готовність до педагогічної діяльності вихователя дітей дошкільного віку.

Мета: формування професійної компетентності майбутніх вихователів, що передбачає володіння системою знань та педагогічним інструментарієм щодо ознайомлення дітей дошкільного віку з об'єктами та явищами природи задля формування екологічної свідомості особистості.

Завдання:

- *теоретико-методологічні* – систематизація знань студентів про природу; окреслення змісту інформації про об'єкти та явища природи, доступної розумінню дітей дошкільного віку, їх потреб та інтересів;
- *методичні* – оволодіння студентами методами та прийомами формування у дітей природничо-екологічної компетенції; розкриття перспектив використання потенціалу природи для гуманізації педагогічного процесу;
- *практичні* – формування умінь доцільно використовувати форми організації співпраці дорослого і дитини в процесі пізнання світу природи.

Навчальна дисципліна «Основи природознавства з методикою» спрямована на формування *фахових компетентностей*:

➤ **Здоров'язбережувальна:** *знання* про вплив природи на життєдіяльність людини і вплив діяльності людини на природне довкілля; *уміння* організувати діяльність та поведінку дітей в природі з врахуванням кліматичних умов, регіональних особливостей, сезонних змін і властивостей природних об'єктів та явищ.

➤ **Методична:** *знання* про об'єкти і явища природи та правила еколого-доцільної поведінки; методи, прийоми та форми роботи з дітьми та батьками у контексті ознайомлення з природою; нормативно-правову та науково-методичну базу з еколого-природничої компетентності дитини; складові та наповнення розвивального еколого-природничого середовища; види планування та структуру плану освітнього процесу (освітня лінія «Дитина у природному довкіллі»); *уміння* доцільно використовувати прийоми, методи та форми роботи задля вирішення освітніх завдань у роботі з дітьми різних вікових груп; добирати зміст знань про природу, враховуючи вікові особливості, потреби та інтереси дітей; визначати зміст еколого-природничої освіти дітей дошкільного віку керуючись нормативно-правовою та науково-методичною базою; створювати розвивальне еколого-природниче середовище у груповому приміщенні та на ділянці дошкільного навчального закладу; планувати роботу з формування природничо-екологічної компетентності дитини на день, тиждень, місяць, рік.

➤ **Практично-творча:** *знання* про засоби та педагогічні технології природничо-екологічної компетентності дітей дошкільного віку; *уміння* творчо використовувати педагогічні технології формування природничо-екологічної компетентності дошкільників; підбирати та виготовляти дидактичний матеріал для формування знань про природу та правил еколого-доцільної поведінки, описувати методику його використання; залучати дітей та батьків до проведення свят та розваг природничого змісту.

Кількість годин, відведених навчальним планом на вивчення дисципліни, становить 180 год., із них 36 год. – лекції, 34 год. – семінарські заняття, 70 год. – самостійна робота, 10 год. – модульний контроль, 30 год. – семестровий контроль..

Для студентів напряму підготовки 012 Дошкільна освіта освітній рівень перший бакалаврський на IV семестр 2017-2018 н.р. передбачено 120 год., із них 28 год. – лекції, 28 год. – семінарські заняття, 56 год. – самостійна робота, 8 год. – модульний контроль; на V семестр 2018-2019 н.р. передбачено 60 год., із них 8 год. – лекції, 6 год. – семінарські заняття, 14 год. – самостійна робота, 2 год. – модульний контроль, 30 год. – семестровий контроль.

Вивчення бакалаврами навчальної дисципліни «Основи природознавства з методикою» завершується складанням екзамену.

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
I. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Напрямок підготовки	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 6	012 Дошкільна освіта ОР «Бакалавр»	Нормативна
Модулів – 5		Рік підготовки:
Змістових модулів – 5		2-й, 3-й
Загальна кількість годин – 180		Семестр:
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 4		4-й, 5-й
		Лекції
		36 год.
		Семінарські
		34 год.
		Самостійна робота
		70 год.
		Модульний контроль:
	10 год.	
	Семестровий контроль	
30 год.		
	Вид контролю: екзамен – 5-й семестр.	

II. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
лекції		семінари	індивідуальна робота	самостійна робота	мкр	
1	2	3	4	5	6	7
Змістовий модуль 1						
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧО-ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ						
Лекція 1. Становлення методики ознайомлення дітей з природою		2	2			
Лекція 2-3. Психолого-педагогічні механізми формування природничо-екологічної компетенції дітей дошкільного віку		4	2			
Разом за змістовим модулем 1	30	6	4		18	2
Змістовий модуль 2						
ЕКОЛОГО-РОЗВИВАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ						
Лекція 4. Еколого-розвивальне середовище – складова формування природничо-екологічної компетенції дітей дошкільного віку		2	2			
Лекція 5. Куточок природи закладу дошкільної освіти		2	2			
Лекція 6. Ділянка закладу дошкільної освіти		2	2			
Разом за змістовим модулем 2	30	6	6		16	2
Змістовий модуль 3						
МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧО-ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ						
Лекція 7-8. Методи безпосереднього ознайомлення з природою		4	4			
Лекція 9. Словесні методи формування природничо-екологічної компетенції дітей дошкільного віку		2	2			
Лекція 10-11. Ілюстративні методи формування природничо-екологічної компетенції дітей дошкільного віку		4	4			
Разом за змістовим модулем 3	30	10	10		8	2

Змістовий модуль 4						
ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРИРОДНИЧО-ЕКОЛОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ						
Лекція 12-13. Форми організації діяльності дітей з освітньої лінії «Дитина у природному довкіллі»		4	4			
Лекція 14. Засоби фіксації знань про природу у дітей дошкільного віку		2	4			
Разом за змістовим модулем 4	30	6	8		14	2
Усього годин у IV-му семестрі	120	28	28		56	8
Змістовий модуль 1						
ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ З ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧО-ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ						
Лекція 15-16. Технології формування природничо-екологічної компетенції дітей старшого дошкільного віку		4	2			
Лекція 17-18. Планування освітнього процесу з формування природничо-екологічної компетенції дітей дошкільного віку		4	4			
Разом за змістовим модулем 5	30	8	6		14	2
Семестровий контроль	30					
Усього годин у V семестрі	60	8	6		14	2
Усього годин	180	36	34		70	10

III. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧО-ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Лекція 1. Становлення методики ознайомлення дітей з природою (2 год.)

Актуальність проблеми формування природничо-екологічної компетенції дітей дошкільного віку. Вплив природи на формування особистості: ретроспективний аналіз. Я.А.Коменський, Ж.Ж.Руссо, Й.Г.Песталоцці, Ф.Фребель, М.Монтессорі про природу як чинник виховання, джерело фізичного, морального та розумового розвитку дитини; погляди К.Д.Ушинського, Є.М.Водовозової, А.С.Симонович, С.Ф.Русової, А.С.Макаренка та В.О.Сухомлинського на роль природи у формуванні особистості дитини. Науковий внесок Н.Ф.Яришевої у становлення методики ознайомлення дошкільників з природою. Дослідження сучасних педагогів: Г. Беленької, Н. Лисенко, В. Маршицької, З. Плохій, О. Половіної, Г. Тарасенко. Актуальні завдання ознайомлення дітей з природним довкіллям. Вирішення завдань в єдності реалізації освітніх, виховних, розвиваючих цілей.

Ключові поняття теми: предмет, завдання, природничо-екологічна компетенція, методика, ретроспектива, дослідження.

Семінар 1. Еко-освіта майбутнього вихователя як основа відповідального лідерства (2 год.)

Лекція 2-3. Психолого-педагогічні механізми формування природничо-екологічної компетенції дітей дошкільного віку (4 год.)

Мета, завдання і принципи екологічної освіти особистості. Модель екологічно-спрямованої особистості. Становлення поняття «екологічна культура». Екологічна культура як результат екологічної освіти. Екологічна культура педагога. Екологічна освіта – новий напрям дошкільної педагогіки. Мета і завдання екологічної освіти дітей дошкільного віку. Екологічна освіта у системі формування життєвої компетентності дитини, природничо-екологічна компетенція як складова життєвої компетентності дошкільника. Напрями формування природничо-екологічної компетенції дитини дошкільного віку. Емоційно-ціннісне ставлення дошкільника до природи – прояв зачатків екологічної культури. Аналіз наукових досліджень В.Борейка, В.Маршицької, Т.Науменко, Г.Пустовіта. Змістовий стрижень формування елементів екологічної культури у дошкільників: система уявлень про життя рослин і тварин, їх зв'язок із середовищем. Наукові поняття в галузі природознавства щодо формування екологічних уявлень у дітей дошкільного віку. Базисні поняття для утворення системи знань про природу у дітей

дошкільного віку. Позитивне ставлення до природи як результат формування природничо-екологічної компетенції дітей дошкільного віку. Дослідження Н.Горопахи, Н.Лисенко, С.Ніколаєвої, З.Плохій, Н.Рижової, Н. Яришевої з проблеми.

Ключові поняття теми: принципи, модель, екологічна культура, екологічна освіта, природничо-екологічна компетенція, екологічні уявлення, екологічна культура, еколого-доцільна поведінка, екосистеми.

Семінар 2. Концепція екологічної культури (2 год.)

Змістовий модуль 2

ЕКОЛОГО-РОЗВИВАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Лекція 4. Еколого-розвивальне середовище – складова формування природничо-екологічної компетенції дітей дошкільного віку (2 год.)

Психолого-педагогічна оцінка впливу природного довкілля на особистісне становлення дитини дошкільного віку. Значення природного розвивального середовища у формуванні природничо-екологічної компетенції дошкільника (створення умов для повноцінного всебічного розвитку дітей; реалізація програмового змісту освітньої лінії «Дитина у природному довкіллі»; опора на особистісно-орієнтовану модель взаємодії між педагогом і дітьми; забезпечення інтересів дитини, задоволення її природних нахилів і потреб; наповнення середовища новинками розвивального характеру, забезпечення складових елементів еколого-розвивального середовища та їх варіативність. Природне розвивальне середовище. Екологічний простір у приміщенні, зміст та його складники. Еколого-предметне середовище в дошкільному навчальному закладі: книги та дидактичні посібники, твори мистецтва, екологічний музей. Екологічний простір на території дошкільного навчального закладу, зміст та його складники. Складові компоненти природно-розвивального середовища у ЗДО: куточок природи, екологічна стежина, куточок лісу, луки, водойми, саду екологічна лабораторія, зимовий сад, город, квітники тощо

Ключові поняття теми: еколого-розвивальне середовище, екологічний підхід, екологічна стежина, куточок лісу, луки, водойми, саду екологічна лабораторія, зимовий сад, город, квітники.

Семінар 3. Вивчення та аналіз еколого-розвивального середовища закладу дошкільної освіти (2 год.)

Лекція 5.

Куточок природи закладу дошкільної освіти (2 год.)

Необхідність організації куточка природи, його навчально-виховне значення. Розміщення і обладнання куточка природи. Створення науково-природничого центру в куточку природи. Вимоги до його обладнання. Правила підбору об'єктів для куточка природи: врахування можливостей утримання об'єкта в умовах жилого приміщення, безпечність для дітей, відповідність вимогам програм, доступність для догляду тощо, постійні та тимчасові мешканці куточка природи. Кімнатні рослини куточка природи і зимового саду (декоративно-красиво-квітучі, цибулинні, виткі, ампельні, сукуленти): особливості догляду, використання в інтер'єрі ДНЗ.

Утримання риб у куточку природи. Риби місцевих водойм і екзотичні риби умови утримання. Влаштування акваріуму і догляд за ним. Птахи в куточку природи. Умови утримання в куточку природи папуг, канарок, щиглів, ссавців – постійних мешканців куточка природи: морська свинка, хом'ячок. Утримання тимчасових мешканців куточка природи: безхребетні тварини (молюски, ракоподібні, комахи) та хребетні (земноводні, плазуни, ссавці, птахи). Сезонні зміни в об'єктах куточка природи.

Ключові поняття теми: куточок природи, постійні мешканці, тимчасові мешканці, кімнатні рослини, вегетативне розмноження, умови життя, середовище, інсектарій, акваріум, тераріум.

Семінар 4. Моделювання куточка природи в дошкільному навчальному закладі (2 год.)

Лекція 6. Ділянка закладу дошкільної освіти (2 год.)

Значення ділянки для реалізації змісту і завдань формування природничо-екологічної компетенції дітей дошкільного віку. Вимоги до планування та озеленення ділянки дошкільного навчального закладу. Вибір та розміщення дерев, кущів, витких рослин. Влаштування газонів на ділянці.

Вибір місця для квітника. Планування та форми квітників (клумби, рабатки, бордюри, альпійські гірки, мікс-бордери). Підбір декоративних квіткових рослин для квітника: однорічні, дворічні, багаторічні з урахуванням термінів цвітіння та естетичних вимог. Вирощування квітів, догляд за ними. Збір насіння. Зимове зберігання бульб та цибулин. Зрізання квітів. Складання букетів. Зміст роботи з ознайомлення дошкільників з декоративними квітами.

Вибір місця та планування городу на ділянці дошкільного закладу. Загальна характеристика овочевих культур, рекомендованих для вирощування в дошкільному навчальному закладі. Особливості вирощування овочів (городня сівозміна, обробіток і удобрення ґрунту, підготовка розсади і висаджування її у ґрунт). Догляд за рослинами городу. Механічні та біологічні методи боротьби з хворобами та шкідниками рослин.

Добір плодкових дерев та ягідних кущів. Розміщення плодово-ягідних культур на земельній ділянці. Підготовка ділянки, ям та саджанців до садіння. Посадка плодкових дерев та ягідних кущів. Догляд за садом. Захист плодово-ягідних рослин від шкідників. Зміст роботи щодо ознайомлення дітей дошкільного віку з рослинами саду. Участь дітей у зборі урожаю фруктів та ягід. Догляд за садом.

Ключові поняття теми: ділянка, дерева, кущі, газон, приваблювання птахів, декоративні квіти, обробка ґрунту, посів насіння, висадка розсади, квітник, овочеві культури, сад, ягідник, плодово-ягідні рослини.

Семінар 5. Оформлення ділянки закладу дошкільної освіти (2 год.)

Змістовий модуль 3

МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧО-ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Лекція 7-8. Методи безпосереднього ознайомлення з природою (4 год.)

Спостереження – основний метод формування природничо-екологічної компетенції дітей дошкільного віку. Значення спостережень в природі у формуванні природничо-екологічної компетенції дітей дошкільного віку. Педагоги-класики Я.Коменський, К.Ушинський, Є.Водовозова, Є.Тихеева, С.Русова, В.Сухомлинський про роль спостережень у природі для формування особистості дитини. Зв'язок спостережень з різними видами діяльності дітей. Види спостережень та їх зміст у кожній віковій групі. Методика організації та проведення спостережень з дітьми різного віку. Основні етапи процесу спостереження. Послідовність розгляду рослин і тварин, об'єктів та явищ природи. Прийоми активізації пізнавальної діяльності дітей у процесі спостереження. Підготовка вихователя до проведення спостережень.

Емоційно забарвлена ігрова діяльність як засіб фізичного розвитку та засіб впливу на естетичну, моральну та когнітивну сфери особистості дитини. Характеристика гри як засобу формування природничо-екологічної компетенції. Види природничих ігор. Творчі рольові ігри. Ігри з природними матеріалами (з піском, снігом, глиною, вітром тощо). Дидактичні ігри. Рухливі ігри.

Праця в природі як один з основних методів формування природничо-екологічної компетенції дітей дошкільного віку. Погляди видатних педагогів М.Монтессорі, С.Русової, А.Макаренка на роль праці в природі як важливого чинника впливу на формування особистості дитини. Навчально-виховне значення праці, її своєрідність. Педагогічні та гігієнічні вимоги до праці дітей. Види та зміст праці дітей у природі в різних вікових групах. Форми організації праці дітей у природі. Методика керівництва формами організації праці дітей різного віку. Нескладні досліди як метод безпосереднього ознайомлення дітей з

природою. Використання спадщини К.Ушинського, Є.Водовозової, Є.Тихеевої в організації пошуково-дослідницької діяльності з дошкільниками. Значення, зміст дослідів, що проводяться з об'єктами неживої природи, рослинами, тваринами. Методика організації та проведення дослідів з дітьми різного віку. Організація діяльності дітей в науково-природничому центрі.

Ключові поняття теми: види спостережень, структура, етапи, пізнавальна діяльність; творча рольова гра, ігри з природними матеріалами, дидактична гра, рухлива гра; праця в природі, трудові доручення, чергування, колективна праця, досліди, пошуково-дослідницька робота

Семінар 6-7. Організація спостережень, ігор та праці в природі з дітьми дошкільного віку (4 год.)

Лекція 9. Словесні методи формування природничо-екологічної компетенції дітей дошкільного віку (2 год.)

Використання словесних методів щодо формування природничо-екологічної компетенції дітей дошкільного віку. Зв'язок словесних методів з методами безпосереднього ознайомлення дітей з природою. Вітчизняні педагоги К.Ушинський, В.Сухомлинський про значення розповіді в ознайомленні дітей з природою. Розповіді вихователя, види розповідей. Бесіда як метод ознайомлення дітей з природою. Види бесід, їх зміст. Вимоги до проведення бесід, методика проведення. Словесні логічні завдання як різновид розповіді. Використання художньої природознавчої літератури, творів класиків літератури, українського фольклору, сучасної літератури в процесі ознайомлення дошкільників з природою.

Ключові поняття теми: розповідь, бесіда, словесно-логічна задача, дитяча природознавча література.

Семінар 8. Природа у запитаннях, казках і завданнях. (2 год.)

Лекція 10-11. Ілюстративні методи формування природничо-екологічної компетенції дітей дошкільного віку (4 год.)

Ілюстративний матеріал, його класифікація, види. Предметні картинки, специфіка їх використання у формуванні природничо-екологічної компетенції дітей дошкільного віку. Особливості використання сюжетних картинок під час ознайомлення дошкільників з природою. Специфіка та своєрідність використання художніх картин І.Айвазовського, М.Глушенка, А.Куїнджі, П.Суходольського, С.Шишка, О.Шовкуненка з метою формування естетичного ставлення до природи. Методика розглядання картин та ілюстрацій. Мультфільми як засіб медіаосвіти дітей дошкільного віку (дослідження З.Алфьорова, М.Аромштам, С.Будзей, І.Зубавіна, А.Ласманіс, Л.Лорензіні,

Н.Маркова, К.Мелкозьорова, А.Немирич, О.Петрунько, В.Яковлев, К.Durkin, J.Van Evra та ін.). Класифікація мультфільмів про природу. Вимоги до мультфільмів, призначених для перегляду дітьми дошкільного віку мультфільмів. Особливості використання презентацій, фільмів та відео сюжетів про природу у освітній роботі з дітьми дошкільного віку. Сприймання музики як ілюстративно-супроводжуючий метод ознайомлення дітей дошкільного віку з природою. Творчі музичні завдання, музично-емоційні вправи. Характеристика репертуару: твори, які відтворюють сезонні явища природи, об'єкти природного світу (рослини, птахи, комахи, звірі тощо). Використання театру у вирішенні завдань розвитку емоційного ставлення дітей дошкільного віку до природи.

Ключові поняття теми: ілюстративний матеріал, предметні картинки, сюжетні картинки, художні картини, мультфільми, презентації, фільми, відео-сюжети, музика, творчі музичні завдання, музично-емоційні вправи, театралізована діяльність.

Семінар 9-10. Формування естетичного та ціннісного ставлення до об'єктів та явищ природи у дітей дошкільного віку. (4 год.)

Змістовий модуль 4

ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРИРОДНИЧО-ЕКОЛОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Лекція 12-13. **Форми організації діяльності дітей з освітньої лінії «Дитина у природному довкіллі» (4 год.)**

Форми організації освітньої роботи з формування природничо-екологічної компетенції дітей (заняття, екскурсія як особливий вид занять, цільові та повсякденні прогулянки).

Значення і місце занять у системі роботи щодо формування природничо-екологічної компетенції дітей дошкільного віку. Інтегрований характер занять екологічного спрямування. Підготовка вихователя до заняття: визначення змісту знань, умінь і навичок, що формуються на занятті, виходячи з вимог програми; відбір матеріалу для занять; використання різноманітних методів і прийомів навчання на заняттях відповідно до завдань програми, інтересів та можливостей дітей. Методика організації і проведення природознавчих занять з дітьми різного віку. Особливості проведення ігор-занять з дітьми раннього віку. Використання на заняттях досвіду і знань дітей, що отримані у повсякденному житті, їх систематизація на заняттях. Індивідуалізація природничої освіти дітей за їх інтересами. Зв'язок занять з іншим формами роботи. Особливості та вимоги до організації екскурсій у природу. Характеристика цільової прогулянки. Особливості організації повсякденної прогулянки, її спрямування на вирішення завдань формування природничо-екологічної компетенції дітей дошкільного

віку. Екологічні акції та проекти. Залучення батьків до різних форм організації роботи за освітньою лінією «Дитина у природному довкіллі».

Ключові поняття теми: екологічні заняття, екскурсія, прогулянка, екологічні акції, екологічні проекти, індивідуалізація, інтеграція.

Семінар 11-12. Моделювання форм роботи з формування природничо-екологічної компетенції дітей дошкільного віку (4 год.)

Лекція 14. Засоби фіксації знань про природу у дітей дошкільного віку (2 год.)

Необхідність фіксації знань дітей про природу. Ведення календарів природи і погоди: оформлення та зміст у різних вікових групах. Складання гербаріїв, різноманітних колекцій з природного матеріалу; методика їх використання під час закріплення знань дітей про природу. Повсякденні спостереження, праця та пошуково-дослідницька діяльність дітей у куточку природи в різні пори року. Проведення свят і розваг природничої тематики. Значення, місце та методика організації свят природничого характеру. Співпраця дошкільного навчального закладу і сім'ї з питань формування еколого-природничої компетенції дітей дошкільного віку.

Ключові поняття теми: засоби фіксації, календар природи і погоди, гербарії, колекції, свята і розваги природничої тематики, співпраця.

Семінар 13. Аналіз різних форм організації діяльності дітей з освітньої лінії «Дитина у природному довкіллі» (4 год.)

Змістовий модуль 5

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРИРОДНИЧО-ЕКОЛОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Лекція 15-16. Технології формування природничо-екологічної компетенції дітей старшого дошкільного віку (4 год.)

Формування ставлення до природи в процесі спільної діяльності дорослого і дитини в еколого-розвивальному середовищі ЗДО. Моделювання як метод екологічної освіти. Використання ігрових навчальних ситуацій у формуванні позитивного ставлення до природи. Технологія використання екологічної стежини. Краєзнавчо-туристична діяльність (КТД). Технологія використання театру в екологічному вихованні дошкільників. Інтерактивні технології (смарт-дошка, комп'ютерні ігри екологічного змісту). Освіта для сталого розвитку дошкільнят. Природа та емоційний інтелект. Використання музейного простору в екологічному вихованні дошкільнят. Екологічно-проективна діяльність в

дошкільній освіті. Технологія формування правильного ставлення до побутових відходів.

Поняття про авторські технології формування екологічної культури. Формування емоційної сфери дітей раннього віку засобами природи. Формування екологічної культури дітей дошкільного віку засобами казки (А.Беленька, Т.Науменко). Формування естетичного ставлення до природи засобами образотворчого мистецтва (А.Беленька, О.Половіна).

Ключові поняття теми: екологічна стежина, когнітивний підхід, дослідно-експериментальна діяльність, театралізована діяльність, краєзнавчо-туристична діяльність, інтерактивні технології, сталий розвиток, емоційний інтелект, екологічний проект, екологічна культура, казка з науковою основою, естетичне ставлення до природи, художньо-педагогічне спілкування за картиною.

Семінар 14. Характеристика технологій екологічного виховання дітей дошкільного віку (2 год.)

Лекція 17-18. Планування освітнього процесу з формування природничо-екологічної компетенції дітей дошкільного віку (4 год.)

Своєрідність планування роботи з ознайомлення з природою: врахування основних етапів засвоєння знань; передбачення використання методів, що забезпечують безпосереднє сприйняття об'єктів природи, інтеграція з іншими розділами програми. Вимоги до планування роботи з ознайомлення дітей з природою. Планування системи на сезон різних форм організації та повсякденної роботи з ознайомлення дітей з природою. Місце індивідуальної роботи в плануванні. Форми планування педагогічного процесу: перспективний, календарний план. Значення обліку та моніторингу роботи для забезпечення результативності освітнього процесу, форми обліку.

Ключові поняття теми: перспективний, календарний план, освітній процес.

Семінар 15-16. Презентація планування освітнього процесу з формування природничо-екологічної компетенції дітей дошкільного віку (4 год.)

V. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Змістовий модуль 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧО-ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Семінарське заняття 1

Тема: Еко-освіта майбутнього вихователя як основа відповідального лідерства (2 год.)

Диспут на тему «У природи немає для нас ні нагород, ні покарань, у неї є лише наслідки...»

Питання для обговорення:

- Чи вплинув розвиток інтересу людей до об'єктів природи на умови їхнього життя та на саму природу?
- Чи завжди емоційна реакція при зустрічі з об'єктами і явищами природи стимулює пізнавальний інтерес?
- Чи доцільно оцінювати явища і об'єкти природи з позицій добре – погано?
- Чи можливо впливати на бажання брати участь в екологічно орієнтованій діяльності?
- Виконання правил поведінки на вулиці, під час прогулянок у парк, сад, ліс, до водойми: формальний підхід чи життєва необхідність?
- Як досягти самоконтролю поведінки, вчинків з метою охорони та дбайливого ставлення до довкілля?

Основна література: електронний ресурс 1, 2

Додаткова література: 5

Семінарське заняття 2

Тема: Концепція екологічної культури (2 год.)

I. Теоретична частина.

1. Мета і завдання екологічної освіти.
  2. Стратегічні напрямки і тактичні завдання розвитку екологічної освіти.
  3. Зміст та структура формальної і неформальної екологічної освіти.
  4. Дошкільна екологічна освіта.
  5. Вища екологічна освіта.
  6. Умови реалізації Концепції.
- II. Перевірка самостійної роботи.

Основна література: електронний ресурс 3

Додаткова література: 1

Змістовий модуль 2

ЕКОЛОГО-РОЗВИВАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Семинарське заняття 3

Тема: Вивчення та аналіз еколого-розвивального середовища закладу дошкільної освіти (2 год.)

Проводиться на базі ЗДО.

I. Практична частина.

Алгоритм моніторингу:

1. Зафіксувати природничі осередки на ділянці ЗДО.
2. Зафіксувати природничі осередки в приміщенні ЗДО.
3. Встановити відповідність наявних об'єктів природи вимогам нормативних документів (БКДО, програма).
4. З'ясувати дієвість функціонування цих осередків (за допомогою бесід з дітьми, вихователями).
5. Створити рекомендації для поліпшення еколого-розвивального середовища ЗДО.

II. Перевірка самостійної роботи.

Основна література: 4, 5

Додаткова література: 6

Семинарське заняття 4

Тема: Моделювання куточка природи в закладі дошкільної освіти (2 год.)

I. Теоретична частина.

1. Програмові вимоги до рослинних представників та мешканців куточка природи.
2. Особливості догляду за кімнатними рослинами (практичний показ способів розміщення кімнатних рослин, поливання, пересаджування, перевалка, підживлення; підрізування, боротьба з хворобами та шкідниками кімнатних рослин).
3. Облаштування акваріуму в груповій кімнаті закладу дошкільної освіти. Критерії добору об'єктів для акваріуму: рослин, риб, безхребетних.

II. Практична частина.

Створення планів-ескізів куточка природи в різних вікових групах дошкільного навчального закладу з врахуванням наступних критеріїв: естетичний вигляд, забезпечення пізнавальної активності, врахування можливостей забезпечення діяльності дітей, безпечність, врахування екологічного підходу до утримання об'єктів у куточку природи.

III. Перевірка самостійної роботи.

Основна література: 3

Додаткова література: 7

Семінарське заняття 5**Тема:** Оформлення ділянки закладу дошкільної освіти (2 год.)

I. Теоретична частина.

1. Створення куточків саду, лісу, луків, штучної водойми на ділянці закладу дошкільної освіти.

II. Практична частина.

2. Створення та презентація ескізів квітників (клумби, рабатки, бордюри, альпійські гірки, мікс-бордери).

3. Створення та презентація ескізів городів на ділянці ДНЗ.

III. Перевірка самостійної роботи.

Основна література: 2, 3**Додаткова література: 6****Змістовий модуль 3****МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧО-ЕКОЛОГІЧНОЇ
КОМПЕТЕНЦІЇ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ****Семінарське заняття 6-7****Тема:** Організація спостережень, ігор та праці в природі з дітьми дошкільного віку (4 год.)**Спостереження**

I. Теоретична частина.

1. Розкрити методику організації спостереження в природі в різних вікових групах.

II. Практична частина. Моделювання конспектів спостереження у природі з дітьми дошкільного віку.

2. Обговорення змісту та вимог до написання конспекту спостереження:

- ознайомитись із структурою конспекту;
- виокремити програмові завдання, які зумовили вибір теми і змісту спостереження;

- означити програмові завдання спостереження у природі з дітьми молодшого, середнього та старшого дошкільного віку (за вибором);

- зазначити обладнання;

- здійснити добірку методів і прийомів спостереження з дітьми молодшого, середнього та старшого дошкільного віку;

- окреслити етапи спостереження.

III. Перевірка самостійної роботи.

Гра

Теоретична частина.

1. Розкрити значення ігор з природним матеріалом для особистісного становлення дітей дошкільного віку.

2. Охарактеризувати види ігор в процесі формування природничо-екологічної компетенції дітей дошкільного віку:

II. Практична частина.

3. Презентація дидактичної гри (з матеріалом) природничого змісту з дітьми дошкільного віку (за вибором студента).

Праця в природі

Теоретична частина.

1. Охарактеризувати форми організації праці дітей дошкільного віку в природі.

II. Практична частина.

2. Презентація конспекту праці в природі природі в різних вікових групах.

III. Перевірка самостійної роботи.

Основна література: 3, 5

Додаткова література: 2

Семінарське заняття 8

Тема: Природа у запитаннях, казках і завданнях (2 год.)

I. Апробація словесних методів ознайомлення з природою:

- розповідь
- бесіди про природу
- словесно-логічні задачі природничого змісту
- читання дитячої природознавчої літератури

II. Перевірка самостійної роботи.

Основна література: 3, 4

Додаткова література: 3, 4

Семінарське заняття 9-10

Тема: Формування естетичного та ціннісного ставлення до об'єктів та явищ природи у дітей дошкільного віку (4 год.)

I. Теоретична частина.

- Єдність чуттєвого та раціонального в пізнанні природи дітьми дошкільного віку.
- Пріоритет методів, що забезпечують безпосереднє і дієве ознайомлення дошкільників з природою, їх значення.
- Зумовленість вибору методів і прийомів особливістю пізнавальної діяльності дітей дошкільного віку, конкретними завданнями ознайомлення дітей з природою на різних етапах засвоєння знань.
- Організація діяльності дітей дошкільного віку в науково-природничому центрі.

II. Практична частина.

Презентація студентами ілюстративних методів ознайомлення з природою

- розглядання картин та ілюстрацій

- перегляд мультфільмів
- перегляд фільмів та відео сюжетів про природу
- сприймання музики
- використання театралізованої діяльності

III. Перевірка самостійної роботи.

Основна література: 3, 4

Додаткова література: 7

Змістовий модуль 4

ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРИРОДНИЧО-ЕКОЛОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Семінарське заняття 11-12

Тема: Моделювання форм роботи з формування природничо-екологічної компетенції дітей дошкільного віку (4 год.)

I. Теоретична частина.

1. Проведення екскурсії в природу з дітьми дошкільного віку.
2. Методика проведення цільових прогулянок в природу з дітьми дошкільного віку.

3. Специфіка організації занять екологічного спрямування.

II. Практична частина (робота у підгрупах).

3. Створення конспекту екскурсії в природу для дітей старшого дошкільного віку (природній модуль за вибором студента).

4. Створення конспекту цільової прогулянки у природу з дітьми середнього дошкільного віку.

5. Створення конспектів заняття за освітньою лінією «Дитина у природному довкіллі» з дітьми молодшого, середнього та старшого дошкільного віку.

III. Перевірка самостійної роботи.

Основна література: 3, 4, 5

Додаткова література: 2

Семінарське заняття 13-14

Тема: Аналіз різних форм організації діяльності дітей з освітньої лінії «Дитина у природному довкіллі» (4 год.)

I. Практична частина.

Перегляд відео та аналіз доцільності використання методичного інструментарію у переглянутих формах організації природничо-екологічної діяльності з дітьми дошкільного віку за наступними вимогами:

- Відповідність змісту заняття вимогам БКДО та програми «Дитина»
- Доцільність використаних вихователем методів та прийомів.
- Активність дітей.
- Змістовність наповнення заняття.

- Дидактичне обладнання (забезпечення високого рівня пошуково-дослідницької діяльності дітей).

II. Перевірка самостійної роботи.

III. Перегляд нетрадиційних форм роботи з ознайомлення дітей дошкільного віку з природою: музейні осередки, екологічний театр, екологічний КВК (проводиться у ЗДО №518)

Основна література: 2

Додаткова література: 1

Змістовий модуль 5

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ З ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧО-ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Семінарське заняття 15

Тема: Характеристика технологій екологічного виховання дітей дошкільного віку (2 год.)

I. Теоретична частина.

1. Використання «екологічної стежини» у освітньому процесі ЗДО.
2. Проблема когнітивного підходу (домінування системи формування екологічних знань) у роботі з дітьми дошкільного віку.
3. Організація дослідно-експериментальної діяльності в ДНЗ.
4. Технологія використання екологічної стежини.
5. Технологія використання мистецтва театру.
6. Технологія використання КТД.
7. Інтерактивні технології.
8. Освіта для сталого розвитку дошкільнят.
9. Технологія використання природничих музеїв.
10. Технологія використання казки.
11. Технологія використання мистецтва.

II. Перевірка самостійної роботи.

Основна література: 5

Додаткова література: 2, 4, 5

Семінарське заняття 16-17

Тема: Презентація планування освітнього процесу з формування природничо-екологічної компетенції дітей дошкільного віку (4 год.)

Проводиться у методичному кабінеті ЗДО №590

I. Теоретична частина.

1. Характеристика планування освітнього процесу в різних вікових групах ЗДО за освітньою лінією «Дитина у природному довкіллі» (за публікаціями з періодичних фахових журналів «Вихователь-методист дошкільного закладу» та «Дошкільне виховання»)

II. Виконання практичної роботи.

1. Вивчення та аналіз планів роботи вихователів за освітньою лінією «Дитина у природному довкіллі».

2. Презентація планування освітнього процесу в різних вікових групах у ЗДО за освітньою лінією «Дитина у природному довкіллі» (зміст, форми, методи роботи) на тиждень за орієнтовною схемою:

- тема;
- спостереження;
- праця;
- досліди;
- ігри;
- розповіді вихователя, читання природознавчої літератури;
- заняття;
- індивідуальна робота (вікова група за вибором студента).

III. Перевірка самостійної роботи.

Основна література: 2, 3

Додаткова література: 1

VI. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Змістовий модуль 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧО-ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ - 18 год.

Самостійна робота 1.

1. Побувати на оглядових екскурсіях Геологічної, Палеонтологічної, Зоологічної, Ботанічної експозицій *Національного науково-природничого музею НАН України (вул. Богдана Хмельницького, 15, ст. метро «Театральна» або «Золоті ворота»)* та представити фото-звіт. (10 год.)

2. Опрацювати підручник Н.Ф.Яришевої «Методика ознайомлення дітей з природою». – К.: Вища шк., 1995. – 255 с. (8 год.)

Змістовий модуль 2

ЕКОЛОГО-РОЗВИВАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ - 16 год.

Самостійна робота 2.

Створити каталог характеристик рослинних, тваринних об'єктів та явищ природи для дітей старшого дошкільного віку, орієнтуючись на зміст освітньої програми для дітей від 2 до 7 років «Дитина» (2016 р.).

Вимоги до каталогу:

- ✓ для кожного об'єкту чи явища має бути окрема картка з якісним його зображенням;
- ✓ наявність правильної наукової назви об'єкта природи;
- ✓ ЦІКАВА та ЛАКОНІЧНА інформація (*не більше 5 речень*) про об'єкт;
- ✓ наявність інтернет-посилань на цікаві відео про вказаний об'єкт чи явище природи.

Змістовий модуль 3

МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧО-ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ - 8 год.

Самостійна робота 3.

Презентувати досвід роботи з екологічного виховання у зарубіжних освітніх системах (одна країна за вибором студента) – 16 год.

Вимоги до презентації:

- ✓ презентація має містити фото або відеоматеріал без тексту;
- ✓ фото або відео повинні бути хорошої якості, змістовні та повністю передавати особливості форм, методів та прийомів роботи з дітьми дошкільного віку у контексті формування природничо-екологічної компетенції, що характерні для певної країни;

- ✓ на першому слайді презентації текстом варто вказати країну та зазначити назву системи роботи з ознайомлення дітей з природним довкіллям (якщо така назва є);
- ✓ слід вказати (за наявності), за якою програмою працюють педагоги;
- ✓ у кінці презентації потрібно вказати інтернет-ресурси, які були використані студентом;
- ✓ презентація повинна супроводжуватися коментарем студента, який свідчить про вільне володіння опрацьованим матеріалом.

Змістовий модуль 4

ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРИРОДНИЧО-ЕКОЛОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ- 14 год.

Самостійна робота 4.

1. Відвідати Київський планетарій (*вул. Велика Васильківська, 57/3, ст. метро «Олімпійська»*), побувати на оглядовій екскурсії та створити рекламу для батьків дітей дошкільного віку. (10 год.)

Вимоги до реклами:

- ✓ коротка та лаконічна інформація про програми, які познайомлять дітей дошкільного віку з астрономічними поняттями;
- ✓ доступність інформації для розуміння дошкільниками;
- ✓ відповідність змісту рекламованих програм вимогам БКДО в Україні;
- ✓ наявність ефекту зацікавлення;
- ✓ яскравість;
- ✓ креативність.

2. Підібрати літературні твори, музичний репертуар, дидактичний матеріал (ілюстративний, практичний, ігровий) для моделювання різних форм роботи з ознайомлення дітей дошкільного віку з природним довкіллям. (4 год.)

Змістовий модуль У

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ З ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧО-ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ- 14 год.

Самостійна робота 5.

Розробити, апробувати та представити екологічний проект (тема за вибором студента) для дітей старшого дошкільного віку.

Вимоги до проекту:

- ✓ спрямованість на вирішення завдань формування еколого-природничої компетентності;
- ✓ наявність 3-х етапів проекту (підготовчий, технологічний, заключний);
- ✓ врахування провідного виду діяльності дітей дошкільного віку;
- ✓ стимулювання мисленнєвої та поведінкової активності;

- ✓ передбачення активного залучення батьків до проекту;
- ✓ забезпечення безпосередньої взаємодії дитини з природою (дослідно-експериментальна діяльність, праця в природі);
- ✓ реалізація естетичної та здоров'язбережувальної компоненти дошкільної освіти.

Карту самостійної роботи, де визначено форми академічного контролю, успішність (бали) і термін виконання самостійної роботи бакалаврами, подано у вигляді табл. 6.1.

Таблиця 6.1

КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА

Змістовий модуль та теми курсу	Академічний контроль	Бали
Змістовий модуль 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧО-ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ		
<i>Тема 2-3.</i> Психолого-педагогічні механізми формування природничо-екологічної компетенції дітей дошкільного віку – 18 год.	Семінарське заняття, поточний контроль, екзамен	20
Змістовий модуль 2 ЕКОЛОГО-РОЗВИВАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ		
<i>Тема 4.</i> Еколого-розвивальне середовище – складова формування природничо-екологічної компетенції дітей дошкільного віку – 5 год. <i>Тема 5.</i> Куточок природи дошкільного навчального закладу – 5 год. <i>Тема 6.</i> Ділянка дошкільного навчального закладу – 6 год.	Семінарське заняття, поточний контроль, екзамен	20
Змістовий модуль 3 МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧО-ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ		
<i>Тема 7-8.</i> Методи безпосереднього ознайомлення з природою – 4 год. <i>Тема 9.</i> Словесні методи формування природничо-екологічної компетенції дітей дошкільного віку – 2 год. <i>Тема 10-11.</i> Ілюстративні методи формування еколого-природничої компетенції дітей дошкільного віку – 2 год.	Семінарське заняття, поточний контроль, екзамен	10
Змістовий модуль 4 ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРИРОДНИЧО-ЕКОЛОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ		

ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ		
<p><i>Тема 12-13.</i> Форми організації діяльності дітей з освітньої лінії «Дитина у природному довкіллі» – 10 год.</p> <p><i>Тема 14.</i> Засоби фіксації знань про природу у дітей дошкільного віку – 4 год.</p>	<p>Семінарське заняття, поточний контроль, екзамен</p>	15
<i>Разом: 56 год.</i>	<i>Разом: 65 балів</i>	
Змістовий модуль V		
ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ З ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧО-ЕКОЛОГІЧНО КОМПЕТЕНЦІЇ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ		
<p><i>Тема 1-2.</i> Технології формування природничо-екологічної компетенції дітей старшого дошкільного віку – 8 год.</p> <p><i>Тема 3-4.</i> Планування освітнього процесу в закладі дошкільної освіти за освітньою лінією «Дитина у природному довкіллі» – 6 год.</p>	<p>Семінарське заняття, модульний контроль, екзамен</p>	15
<i>Разом: 14 год.</i>	<i>Разом: 15 балів</i>	
<i>Разом: 70 год.(за IV,V семестри)</i>		<i>Разом 80 балів</i>

VII. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

Навчальні досягнення бакалаврів із дисципліни «Основи природознавства з методикою» оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти (п. IV), де зазначено види й терміни контролю. Систему рейтингових балів для різних видів контролю та порядок їх переведення у національну (4-бальну) та європейську (ECTS) шкалу подано у табл. 7.1, 7.2.

Таблиця 7.1

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю за IV семестр.

№ з/п	Вид діяльності	Максимальна кількість балів за одиницю	Кількість одиниць до розрахунку	Всього max	Всього min
1.	Відвідування лекцій	1	14	14	5
2.	Відвідування семінарських занять	1	14	14	5
3.	Виконання домашнього завдання	2x20 1x10 1x15	4	65	40
4.	Відповідь на семінарському занятті	10	5	50	20
5.	Модульна контрольна робота	25	4	100	60

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю за V семестр.

№ з/п	Вид діяльності	Максимальна кількість балів за одиницю	Кількість одиниць до розрахунку	Всього max	Всього min
1.	Відвідування лекцій	1	4	4	1
2.	Відвідування практичних (семінарських, лабораторних) занять	1	3	3	1
3.	Виконання домашнього завдання	1x15	1	15	5

4.	Робота на семінарському занятті	10	1	10	5
----	---------------------------------	----	---	----	---

Максимальна кількість балів за IV семестр – 243

Мінімальна кількість балів за IV семестр – 130

Максимальна кількість балів за V семестр – 57

Мінімальна кількість балів за V семестр 20 балів

Розрахунок максимальної кількості балів:

Максимальна кількість балів за IV та V семестри **разом** – 300

Коефіцієнт до розрахунку (без екзамену) – $300:60=5$

Розрахунок за семестрами: IV семестр $243:5=48,6$ балів;

V семестр $57:5=11,4$ балів

Разом за IV та V семестри – 60 балів.

Розрахунок $300:5 = 60$ балів; екзамен – 40 балів; усього 100 балів; оцінка за шкалою – А.

Розрахунок мінімальної кількості балів:

Мінімальна кількість балів за IV та V семестри **разом** – 150

Розрахунок за семестрами: IV семестр $130:5=26$ балів;

V семестр $20:5=4$ бали

Разом за IV та V семестри – 30 балів.

Розрахунок $150:5 = 30$ балів; екзамен – 30 балів; усього 60 балів; оцінка за шкалою – Е.

У процесі оцінювання навчальних досягнень бакалаврів застосовуються такі методи:

- **Методи усного контролю:** індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, екзамен.
- **Методи письмового контролю:** модульне письмове тестування; підсумкове письмове тестування.
- **Методи самоконтролю:** уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Порядок переведення рейтингових показників успішності у європейські
оцінки ECTS

Підсумкова кількість балів (max – 100)	Оцінка за 4-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS
1 – 34	«незадовільно» (з обов'язковим повторним курсом)	F
35 – 59	«незадовільно» (з можливістю повторного складання)	FX
60 – 68	«задовільно»	E
69 – 74		D
75 – 81	«добре» «дуже добре»	C
82 – 89		B
90 – 100	«відмінно»	A

Розподіл балів, що отримують студенти за вивчення тем модулів.

Кожний модуль включає бали за поточну роботу бакалавра на семінарських, виконання самостійної роботи, модульну контрольну роботу.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в режимі презентацій практичної роботи та з використанням роздрукованих завдань.

Модульний контроль знань бакалаврів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на семінарських заняттях, під час виконання самостійної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- ✓ своєчасність виконання навчальних завдань;
- ✓ повний обсяг їх виконання;
- ✓ якість виконання навчальних завдань;
- ✓ самостійність виконання;
- ✓ творчий підхід у виконанні завдань;
- ✓ ініціативність у навчальній діяльності.

У табл. 7.3 представлено розподіл максимальної кількості балів, що присвоюються бакалаврам за вивчення дисципліни «Основи природознавства з методикою» у IV семестрі.

Таблиця 7.3

Розподіл балів, які отримують студенти за IV семестр (max)

Поточне тестування та самостійна робота										Сума
Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2			Змістовий модуль 3			Змістовий модуль 4		
T1	T2-3	T4	T5	T6	T7-8	T9	T10-11	T12-13	T14	48,6
10,5	20	10,5	10,5	10,5	20	10,5	20	20	10,5	
МКР – 1 (25 балів)		МКР – 2 (25 балів)			МКР – 3 (25 балів)			МКР – 4 (25 балів)		
Максимальна кількість балів у семестрі 243 (коефіцієнт – 5)										

У табл. 7.4 представлено розподіл мінімальної кількості балів, що присвоюються бакалаврам за вивчення дисципліни «Основи природознавства з методикою» у IV семестрі.

Таблиця 7.4

Розподіл балів, які отримують студенти за IV семестр (min)

Поточне тестування та самостійна робота										Сума
Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2			Змістовий модуль 3			Змістовий модуль 4		
T1	T2-3	T4	T5	T6	T7-8	T9	T10-11	T12-13	T14	26
5	10	5	5	5	10	5	10	10	5	
МКР – 1 (15 балів)		МКР – 2 (15 балів)			МКР – 3 (15 балів)			МКР – 4 (15 балів)		
Мінімальна кількість балів у семестрі 130 (коефіцієнт – 5)										

У табл. 7.4.1 представлено розподіл максимальної кількості балів, що присвоюються бакалаврам за вивчення дисципліни «Основи природознавства з методикою» у V семестрі.

Таблиця 7.4.1

Розподіл балів, які отримують студенти за V семестр (max)

Поточне тестування та самостійна робота	Сума за семестр	Сума за IV і V семестри	Екзамен	Загальна сума
Змістовий модуль 5				
T1-2	11,4	60	40	100
T3-4				
16				
МКР – 5 (25 балів)				
Максимальна кількість балів у семестрі 57; (коефіцієнт – 5) Разом за IV і V семестри без екзамену 300 балів (коефіцієнт – 5)				

У табл. 7.4.2 представлено розподіл мінімальної кількості балів, що присвоюються бакалаврам за вивчення дисципліни «Основи природознавства з методикою» у V семестрі.

Таблиця 7.4.2

Розподіл балів, які отримують студенти за V семестр (min)

Поточне тестування та самостійна робота	Сума за семестр	Сума за IV і V семестри	Екзамен	Загальна сума
Змістовий модуль 5				
T1-2				
6				
МКР – 5 (8 балів)				
Мінімальна кількість балів у семестрі 20; (коефіцієнт – 5) Разом за IV і V семестри без екзамену 150 балів (коефіцієнт – 5)	4	30	30	60

VIII. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації:

•*Словесні*: лекція (традиційна, проблемна, лекція-прес-конференція) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – презентація, відео), семінари, пояснення, розповідь, бесіда.

•*Наочні*: спостереження, ілюстрація, демонстрація.

•*Практичні*: вправи.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів; виконання індивідуальних навчальних проектів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

IX. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

- 1) опорні конспекти лекцій;
- 2) навчальні посібники;
- 3) робоча навчальна програма;
- 4) збірка тестових і контрольних завдань для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень студентів;

X. РЕКОМЕДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література:

1. Беленька Г.В. Дошкільнятам про світ природи: Діти четвертого року життя (молодший дошкільний вік): навч.-метод. посіб. / Ганна Беленька, Олена Половіна. – К.: Генеза, 2018. – 128 с. – (Настільна книжка вихователя).
2. **Дитина:** Освітня програма для дітей від двох до семи років /наук. кер. проекту В.О.Огнев'юк; авт. кол.: Г.В.Беленька, О.Л. Богініч, Н.І. Богданець-Білоskalенко [та ін.]; наук. ред.:Г.В.Беленька, М.А.Машовець; Мін. осв. і науки України, Київ. ун-т ім. Б.Грінченка. – Київ. ун-т ім. Б.Грінченка, 2016.-304с.
3. Дошкільнятам про світ природи: Діти п'ятого року життя (середній дошкільний вік): навч.-метод. посіб. / Г.В.Беленька, О.А.Половіна. – К.: Генеза, 2016. – 98с. (Настільна книжка вихователя). ISBN 978-966-11-0761-7
4. Дошкільнятам про світ природи: Старший дошкільний вік: навч.-метод. посіб. / Г.В. Беленька, Т.С. Науменко, О.А. Половіна. – К.: Генеза, 2013. – 112 с. – (Настільна книжка вихователя). Рекомендовано Міністерством освіти і науки України (лист МОН України від 12.07 2013 р. № 1/11-11415)
5. **Методичні рекомендації** до Освітньої програми для дітей від 2 до 7 років «Дитина» / наук. кер. проекту В.О. Огнев'юк; наук. ред. Г.В.Беленька; авт. кол.: Г.В.Беленька, О.Л.Богініч, В.М.Вертугіна та ін. – К.: Київ.ун-т ім.Б.Грінченка, 2016. – 352с.

Електронні ресурси:

1. <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/bioetica/Borejko/index.html>
2. <http://pravo-izdat.com.ua/image/data/Files/770/1-15.pdf>
<http://shkola.ostriv.in.ua/publication/code-148B3B2021C2C/list-B407A47B26>

Додаткова література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти України: Науковий керівник: А.М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф., д-р пед. наук.; Авт. кол-в: Богуш А.М., Беленька Г.В., Богініч О.Л., Гавриш Н.В., Долинна О.П., Ільченко Т.С., Коваленко О.В., Лисенко Г.М., Машовець М.А., Низковська О.В., Панасюк Т.В., Піроженко Т.О., Поніманська Т.І., Сідельнікова О.Д., Шевчук А.С., Якименко Л.Ю. – К.: Видавництво, 2012. – 26 с.
2. Беленька Г.В. Дитина в докільлі: методичний посібник для вихователів дітей дошкільного віку. – К.: Сім кольорів, 2014. – 56 с.
3. Беленька Г.В. Знайомтеся: жук-сонечко. // Методична скарбничка вихователя, – № 6, 2014. – С. 36 – 39.
4. Беленька Г.В. Природничі науки в казках, запитаннях, завданнях, дослідах. Науково-методичний посібник для дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку. – К.: Шкільний світ, 2011. – 128 с.

5. Гавриш Н., Саприкіна О. Дошкільнятам – освіта для сталого розвитку. Навч.-метод. посіб. для дошкільних навч. закладів за заг. ред. О. Пометун. – Дніпропетровськ: Ліра, 2014. – 120 с.

6. Лисенко Н.В. Еко-око: дошкільник пізнає світ природи: навчально-методичний посібник / Н.В.Лисенко – К.: Видавничий дім «Слово», 2015. – 352 с.

7. Плохій З. П. Формування у дітей дошкільного віку екологічної культури (теоретичні та методичні аспекти) [Текст]: монографія / З. П. Плохій; Ін-т пробл. виховання НАПН України. – К.: Персонал, 2010. – 319 с.: табл.

Робоча навчальна програма
«ОСНОВИ ПРИРОДОЗНАВСТВА З МЕТОДИКОЮ»

Укладачі:

Половіна О.А., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка

Вертугіна В.М., кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри дошкільної освіти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка

ББК 74.147 Основи природознавства з методикою: роб. навч. прог. [для студентів за напр. підгот. 6.010101 «Дошкільна освіта] / уклад.О.А.Половіна, В.М. Вертугіна – Київський університет імені Бориса Грінченка, 2018 - 38 с.

Навчально-методична карта дисципліни «Основи природознавства з методикою»

Разом: 180 год., лекції – 36 год., семінарські заняття – 34 год., самостійна робота – 70 год., модульний контроль – 10 год., семестровий контроль – 30 год.

Модулі	Змістовий модуль I		Змістовий модуль II			Змістовий модуль III			Змістовий модуль IV	
Назва модуля	Торетичні засади формування природничо-екологічної компетенції дітей дошкільного віку		Еколого-розвивальне середовище дошкільного навчального закладу			Методи формування природничо-екологічної компетенції дітей дошкільного віку			Форми організації природничо-екологічної діяльності дітей дошкільного віку	
Лекції	1	2-3	4	5	6	7-8	9	10-11	12-13	14
Теми лекцій	Становлення методики ознайомлення дітей з природою 1б.	Психолого-педагогічні механізми формування природничо-екологічної компетенції дітей дошкільного віку 2б.	Еколого-розвивальне середовище – складова формування природничо-екологічної компетенції дітей дошкільного віку 1б.	Куточок природи дошкільного навчального закладу 1б.	Ділянка дошкільного навчального закладу 1б.	Методи безпосереднього ознайомлення з природою 2б.	Словесні методи формування природничо-екологічної компетенції дітей дошкільного віку 1б.	Ілюстративні методи формування природничо-екологічної компетенції дітей дошкільного віку 2б.	Форми організації діяльності дітей з освітньої лінії «Дитина у природному довкіллі» 2б.	Засоби фіксації знань про природу у дітей дошкільного віку 1б.
Теми семінарських занять	1 Еко-освіта майбутнього вихователя як основа відповідального лідерства 11 б.	2 Концепція екологічної культури 11 б.	3 Вивчення та аналіз еколого-розвивального середовища дошкільного навчального закладу 11 б.	4 Моделювання куточка природи в дошкільному навчальному закладі 11 б.	5 Оформлення ділянки дошкільного навчального закладу 11 б.	6-7 Організація спостережень, ігор та праці в природі з дітьми дошкільного віку 22 б.	8 Природа у запитаннях, казках і завданнях 11 б.	9-10 Формування естетичного та ціннісного ставлення до об'єктів та явищ природи у дітей дошкільного віку 22 б.	11-12 Моделювання форм роботи з формування природничо-екологічної компетенції дітей дошкільного віку 22 б.	13-14 Аналіз різних форм організації діяльності дітей з освітньої лінії «Дитина у природно-му довкіллі» 22 б.
До розрахунку 5 семінарів										
Самостійна робота	20 балів		20 балів			10 балів			15 балів	
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота 1 (25 балів)		Модульна контрольна робота 2 (25 балів)			Модульна контрольна робота 3 (25 балів)			Модульна контрольна робота 4 (25 балів)	
максимальна кількість балів у IV семестрі 243 (коефіцієнт – 5)										

Модулі	Змістовий модуль V	
Назва модуля	Особливості організації роботи з формування природничо-екологічної компетенції дітей дошкільного віку	
Лекції	1-2	3-4
Теми лекцій	Технології формування природничо-екологічної компетенції дітей старшого дошкільного віку 26.	Планування освітнього процесу з формування природничо-екологічної компетенції дітей дошкільного віку 26.
Теми семінарських занять	1 Характеристика технологій екологічного виховання дітей дошкільного віку 11 б.	2-3 Презентація планування освітнього процесу з формування природничо-екологічної компетенції дітей дошкільного віку 22 б.
До розрахунку 3 семінари		
Самостійна робота	15 балів	
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота 5 (25 балів)	
Підсумковий контроль	Екзамен	
	максимальна кількість балів у V семестрі без екзамену 57 (коефіцієнт – 5)	

